

ХАЙДУТ ВЕЛКО

В едно селце, близо до планината, се родило чудно момче – под мишците му имало крилца. Бабичките, които го къпали, думали: “Бабини крилца, бабини, растете да порастете, да ни от турци отървете.” Баща му загинал хайдутин. Сиротата му майка работела по чужди ниви, чедото си да изхрани. От труд и мъка и тя го оставила само на този свят, а бил само деветгодишен. От тогава Велко станал пастир в чифлика на видинския паша в “Пашиното” до село Гърци. Пасъл Велко овцете и козите в “Алботин” от пролет до есен и все бързал.

Веднъж юзбашията, управителят на пашовия чифлик Нино ефенди, докладвал пред пашата:

- Паша ефенди, в чифлика имаме чудно момче, крилато.
- Не думай, юзбаши, няма крилати хора на земята.
- Има. Момчето така чевръсто ходи, сякаш лети плавно като птица.
- Чудна работа – маел се пашата и клател глава. – Ще дойда да го видя.

Качили конете, та в “Пашиното”. Овцете пасели кротко в широкото равно ливаде, а до тях Велко си подсвирквал.

- Те това е – рекъл юзбашията и посочил възмършавото, но червенобузо момче.
- Ей, момче, я иди донеси вода – извикал пашата, както си стоял на черния ат.

Доде пашата да види, Велко долетял като сприя и му подал кратуната, но конят се подплашил и пашата тупнал на зелената трева. После станал, поотупал се, пил вода и се метнал на коня.

- Видя ли, паша ефенди, шест магарета успореди едно на друго прескача, без да ги докосва, като се залети – казал юзбашията, когато стигнали до чифлика.
- Утре ще ми го пратиш във Видин да докара млякото с магаретата. Това момче трябва да се премахне – заповядал пашата.

Но бабичката на юзбашията, която им прислужвала, открадната българка, чула какво казал пашата. На сутринта издебнала момент и каза на Велко: “Ще те пратят утре във Видин да откараш млякото с магаретата, ама ти няма да стигнеш до града. Като стигнеш капията, пусни магаретата, те знаят къде да отидат, а ти върви където ти видят очите, че пашата сака да те погуби.”

Така и направил Велко. Забягнал през Тимок в Сърбия. Живял там много години.

Пораснал и станал мъж. Събрал още другари българи, бегълци като него, и направили чета, а него, като най-смел и пъргав, избрали за войвода.

Всяка нощ прескачал с храбрата си дружина Велко границата и турците не смеели много да притискат раята. С него вървяло и либето му Козум Стана. И тя сербез жена – хайдутка. Като се хванат да играят хоро на Шашка планина, играят, на земята не стъпват, а който се пусне от хорото – жив не оставал.

Започнала война между Турция и Сърбия. Велко и дружината му постъпили в сръбската войска. Надявали се, че като победят турците, ще помогнат и на българите да се освободят.

Застанали войските една срещу друга. Изкарвали турчин и сърбин на двубой. И все

турчинът сече главата на сърбина. Велко не можал да се стърпи и рекъл: “Що ма не пущите мене да видат как са турци колат.” Чул го сърбският княз и заповядал да пуснат Велко да си избере какъвто кон си хареса от княжеската конюшня.

Велко хванел някой кон за опашката, дръпнал го и той се свлече на задницата си. “Не е този кон за мене” – каже той и хванел друг. Но накрая си избрал едно сиво конче - нито мъничко, нито голямо, Като го потеглил за опашката, то скочило в яслите. “Те това е за мене” – рекъл той и го извел, препасал сабята и потеглил към турчина.

Дорде турчина да замахне и Велко му отсякъл главата, хванал коня му и го завел при турците. Днес така, утре така и накрая турците не могли да намерят човек с Велко на бой да излезе и тръгнали с цялата си войска срещу сърбите.

Тогава князът назначил Велко за свой пръв помощник на мястото на Топчи Томо.

Обидил се Топчията и решил да си отмъсти. Една заран гледа Велко топовете изкарани на открито и попитал. “Кой направи тази работа?” “Топчи Томо” – отвърнали войниците. Велко както си бил сърдит, му ударил два шамара и на другата сутрин Топчията изчезнал.

Започнала отново битката. Велко налетял на турците, па ги гонил, гонил до вечерта, а те бягали като пилци от герак – падали турските глави като зрели круши. Гонил ги чак до “Пашиното”, дете някога пасъл пашовите овце.

Покрила се ливадата с алени фесове като нива с макове напролет. Така било. Денем се биел, а вечер се връщал на Шашка планина и изсипвал пълна пазва с куршуми. Видели се турците в чудо – не могли нищо да му направят и се обадили на везира. Той бил някогашният видински паша и се сетил, че Велко е онова момче, което някога не могъл да убие.

Дошъл на бойното поле везирът. Таман що отседнал, и ето ти Топчи Томо го водят стражарите. Разказал той на везира кой е и откъде е.

- Ще ти запазим и живота, и чина, ако ни помогнеш да убием Хайдут Велко, а на това отгоре ще ти дадем и сухо злато.

- Може – зарадвал се Топчията, – само че него олово не го лови. Ще ми направите две гюлета – едното златно, другото сребърно.

Дали му турците всичко, каквото поискал, дали му и цял казан злато. Залегнал Топчи Томо зад топа и зачакал. Една сутрин гледа: Велко обикаля позициите. Примерил се, гръмнал и Велко паднал, но преди да умре извикал с могъщия си глас:

- На девет места братя ма копайте и да ма не закопавате. Реката да отбиете, на дъното да ма заровите, да ма турчин не намира, да се с юнак не подиграва. Но най-много искам от вас, братя, бащинията ни от турци да отървете... – и издъхнал.

Събрала се дружината и всички се заклели да умрат, но завета на войводата да изпълнят.

Из книгата “Искри от огнището – легенди и предания от Видинския край”